

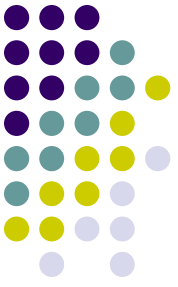

SALDIRGANLIK

-4-

Prof. Dr. Turgut Göksu

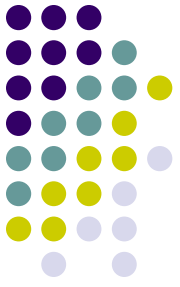
SALDIRGANLIK

Başkalarını incitmeyi,
onlara zarar veya acı
vermeyi amaçlayan her
türlü davranış

Engellenme

(frustration)

Elde edilmek istenen bir nesneye, ulaşılmak istenen belirli bir amaca varılması veya bir gereksinimin giderilmesi önlendiği zaman ortaya çıkan olumsuz duygu.

Kızgınlık, sinirlilik, hayal kırıklığı
Doç. Dr. Turgut Göksu

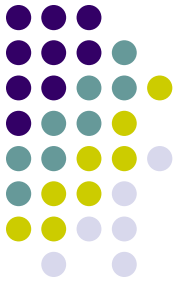

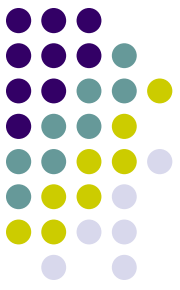
Engellenmeye karşı verilen tepkiler

- saldırganlık,
- içe kapanma,
- karamsarlık ve
- umursamazlık

engellenmeyi ortaya çıkaran üç sebep

- ✓ gecikme,
- ✓ önleme
- ✓ çatışma

Gecikme engellenmesinde
bireyin beklentilerinin öngördüğü
zaman içerisinde gerçekleşmemesi
durumu söz konusudur.

Yemeğin her günlük zamanında hazır olmaması,
randevu saatinde beklenen kimsenin gelmemesi.

ÖNLEYİCİ ENGELLENME

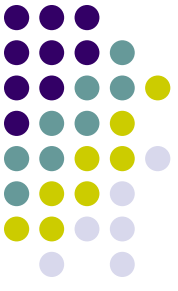
“Bir davranışın yapılmasının önlenmesi sonucu ortaya çıkan engellenme”

Önleyici engellenmenin nedenleri:

- bazı nesnelere ya da olaylar, (kırık anahtar, deprem)
- bazı sosyal gerçekler ve yasal önleyiciler, (kültürler arası evlilik/mahkumiyet-memuriyet)
- kişiden kaynaklanan nedenler, (çekingenlik, polislik boy)
  - çatışma durumları (sinema-maç)

ÇATIŞMA (CONFLICT)

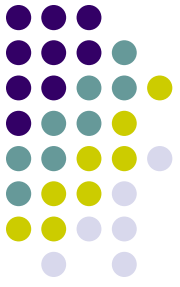

birbiriyle uyuşmayan iki veya daha fazla güdünün aynı anda bireyi etkilemesi durumu

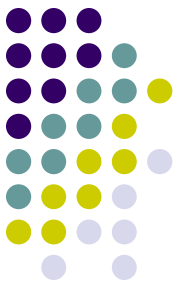
güdülerin türüne, şiddetine, içinde bulunulan ortama göre değişik görüntüler ortaya çıkar

Çatışma Türleri

- **Yaklaşma-Yaklaşma Çatışması**
(approach-approach)
- **Kaçınma-Kaçınma Çatışması**
(avoidance-avoidance)
- **Yaklaşma-Kaçınma Çatışması**
(approach-avoidance)

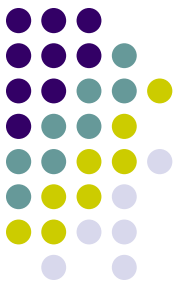
Çatışma Türleri

1. Yaklaşma-Yaklaşma Çatışması (approach-approach)

Aynı zamanda yapılması istenen/gereken her iki iş de olumlu ve istenen bir iş ise burada yaklaşma yaklaşma çatışması durumu vardır.

Arkadaş grubuyla pikniğe gitme ve taraftarı olduğu futbol takımının maçına gitme istekleri bir çatışma durumudur. Birey bunlardan birisini seçmek durumunda kalacaktır.

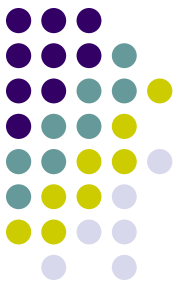
İyinin iyisi

Çatışma Türleri

2.Kaçınma-Kaçınma Çatışması (avoidance-avoidance)

Burada kötünün iyisini (eski deyimle ehven-i şeri) seçme durumu vardır. Birey önündeki iki seçenekten ikisini de seçmek istememektedir. Örnek: Polis Ali, başkasının ısmarladığı yemeği rüşvet gerekçesiyle yemek istemez. Ancak yemeği ısmarlatan amiri komiser Kaya'dır. Ali, amirine de karşı gelmek ve hele hele o ekipte herkes yemek yemek istiyorsa onlar tarafından dışlanmak da istemez.

Çatışma Türleri

3. Yaklaşma-Kaçınma Çatışması

(approach-avoidance)

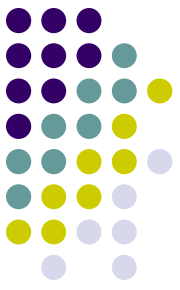
Bazen bir istek içinde hem olumluluğu hem de olumsuzluğu barındırır.

“Hem ağlarım hem giderim”.

Gelin kız, hem düğünü olduğu ve sevdiğine kavuştuğu için mutludur, hem de bu düğün baba ocağından bir ayrılışın ifadesidir ve olumsuz bir durumdur. Polis memuru Tunç’a rüşvet teklif edilmiştir ve Tunç rüşvet yemek istemektedir. Ancak yakalanırsa ceza alacaktır ve bunu istememektedir.

Okulda Kaçınma Davranışı

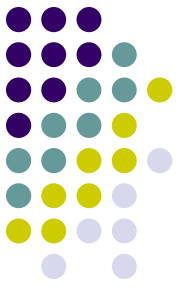
pasif, aktif ve reaktif (Angenent ve de Man,1996:127).

Pasif formda öğrenci kendini olaylardan (Örneğin, dersteki tartışmadan) uzak tutar, olayları kendi haline bırakır, hayaller kurar, sosyal aktivitelere karışmaz.

Aktif kaçınmada kendini reklam etme, palyaçoluk ve aptalca hareketler yapma davranışında bulunur.

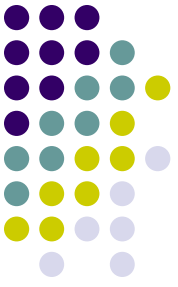
Reaktif kaçınmada öğrenci yıkıcı, tahrip edici davranışını okula yöneltmiştir. Hocaları eleştirme, idareyi eleştirme, ilgisizliğini açıkça belli etme, huzuru bozma, geçimsiz olma bu durumda sergilenen davranışlardandır.

ENGELLENMEYLE BAŞA ÇIKMA

- **A. Engellenmeyle Bilinçli Başa Çıkma**
- **B. Engellenmeyle Bilinçsiz Başa Çıkma
(Engellenmeye Karşı Bilinçsiz Tepkiler)**

ENGELLENMEYLE BAŞA ÇIKMA

- **A. Engellenmeyle Bilinçli Başa ıkma Yolları**

Güvenli-giriŐken (assertive) yaklaŐıma göre

Hangi güdünün engellendiĐi bulunur.

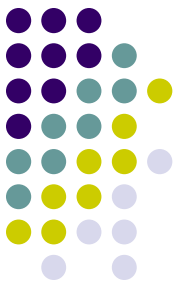
Sonra, isteĐi neyin engellediĐi bulunur.

Uygulamaya dönük bir durum değerlendirmesi yapılır.

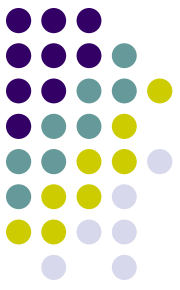
Son aŐamada ise yapılan durum deĐerlendirmesi

ıŐıĐında bir plan yapılarak plan adım adım
gerçekleŐtirilir

Engellenmenin kişilerden kaynaklanan en önemli nedeni kendine güvensizlik ve ne istediğini söyleyememektir. **Güvenli girişkenlik eğitimindeki (assertiveness training)** amaç insanların duygu ve düşüncelerini en etkili bir şekilde karşısındakine aktarmayı öğretmektir. İstek ve düşüncelerini karşısındakine açık bir şekilde ifade edemeyen insanlar aciz kalırlar ve hayatta başarılı olma şansları azdır.

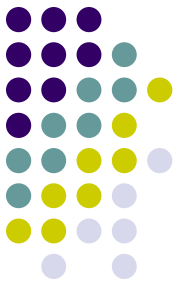

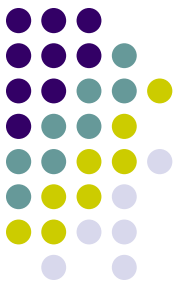
B. Engellenmeyle Bilinçsiz Başa Çıkma Yolları (Engellenmeye Karşı Bilinçsiz Tepkiler)

- Acizlik ve duygusal çöküntü,
- Gerileme (regression),
- Hayal kurma (fantasy),
- Kendini yıpratıcı ve ket vurucu davranışlar (self-defeating reactions)
- Bastırma
- Yer değiştirme
- Yansıtma
- Saldırganlıktır.

B.1. Acizlik ve Duygusal çöküntü

- **Öğrenilmiş çaresizlik (öğrenilmiş acizlik) (learned helplessness)**
- Kişinin, engellenmeye karşı koyma çabalarının sonuçsuz kalması sonucu ileride çözüm yolları gözükse bile artık o yolları kullanmaması durumu öğrenilmiş çaresizlik (acizlik) durumudur.
- “Ye’s öyle bir bataktır ki düşersen boğulursun”
M.Akif

Seligman, bireysel bazda duygusal çöküntüden kurtulmanın aşağıdaki eğitsel yolla ortadan kaldırılabileceğini söylemektedirler:

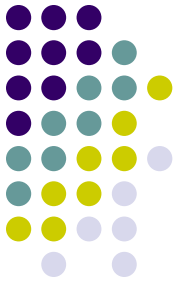
- a- Saldırganlık eğitimi
- b- Güvenli girişkenlik eğitimi
- c- Küçük adımlarla ilerleme
- d- Yapılacak iş listesi
- e- Duygusal çöküntünün sınırlı ve geçici oluşu.

B.2. Gerileme (Regression)

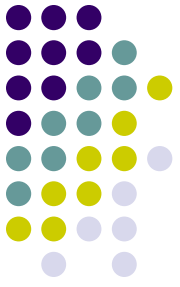
- Kişinin engellenme karşısında çocukken davrandığı gibi davranması durumudur. Çocuklar gibi konuşma, ağlama bunun en sık görülen şeklidir.

B.3. Hayal Kurma (Fantasy)

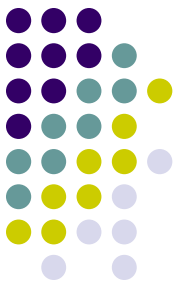

- Gerçekleştirilemeyen engellenen istekler hayal kurma yoluyla tatmin edilmeye çalışılır. Çocuklukta özellikle çok sık kullanılır.
- Sürekli baş vurmamak kaydıyla hayal kurmanın yaratıcılık yönü de vardır.

B.4. Kendini Yıpratıcı ve Ket Vurucu Davranışlar (Self Defeating Reactions)

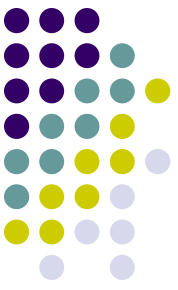

- Engellenmeler karşısında kişinin kendini sigaraya, içkiye, uyuşturucuya kaptırması, çok yemeye başlaması, saçını başını yolması, kafasını duvarlara vurması ya da intihar etmesi bu kategoride değerlendirilebilir.
- Cüceloğlu bireylerin aşırı ideolojik akımlara kapılmasının nedenleri arasında bu çeşit engellenmelerin de olduğunu belirtmektedir

B.5. Bastırma

- Bireyin rahatsız edici isteklerini bilinçaltına itmesidir. İlk kez Freud tarafından ortaya atılmıştır. Bastırma sayesinde birey topluma uyum sağlar. Ancak sürekli bastırma psikolojik rahatsızlığa yol açar.

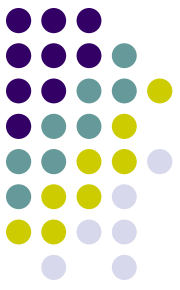

B.6. Yer Değiştirme

Kişinin çatışmadan kurtulmak için çatışma alanını bir nesne ya da olaydan başka bir nesne ya da olaya kaydırmasıdır.

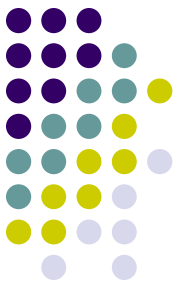
Evde hanımına kızan bir amirin karakoldaki memurları azarlaması gibi.

B.7. Yansıtma

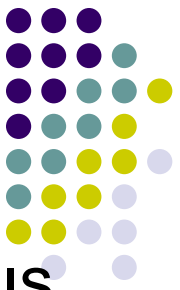
- Kişinin kendine yakıştıramadığı, kendinde görmek istemediği kötü, eksik duygu, düşünce ve davranışları başkalarına ve çevresine yüklemek suretiyle dışa yansıtması olayıdır.
- Okulda başarısız olan öğrencinin başarısızlığının nedeni olarak hocasını, annesini ve babasını, sınıf komiserini görmesi buna bir örnektir.

B.8. Saldırganlık (Agression)

- Saldırganlık hem bilinçli hem de bilinçsiz başa çıkma yollarındandır.

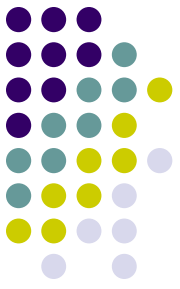

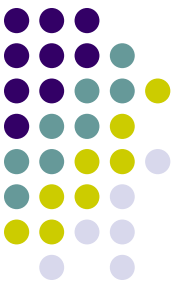
4. SALDIRGANLIK

- “Başkalarını incitmeyi amaçlayan her türlü davranış ya da eylem”
- Saldırganlığın “Başka insanlara ve varlıklara zarar vermeyi amaçlayan bir davranış olarak, hem bu yönde ve hem de bu yöndeki bir tepkiyi önleme yönünde” düşünülmesi gerekir.
- Bir davranışın saldırgan olarak nitelendirilebilmesi için **niyet** çok önemlidir. Niyet, başkasına zarar ya da acı veren her davranışı saldırgan davranış olmaktan kurtarmaktadır.

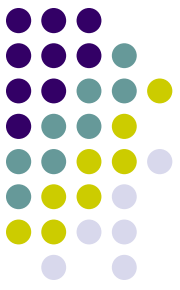
4. SALDIRGANLIK

- **özgeci (prosocial) saldırganlık:** toplum tarafından ahlaken onaylanan bir saldırganlık
- **düşmanca (antisocial) saldırganlık:** toplum tarafından onaylanmayan saldırganlık davranışı.
- **izin verilmiş (sanctioned) saldırganlık:** özgeci ve düşmanca saldırgan davranış arasında yer alan “toplumsal kuralların gerekli kılmadığı fakat toplumsal kurallar çerçevesi dışına taşmayan”

Saldırgan davranış bazen engellenmeyi ortaya çıkaran durumun çözümüne yardım ederken bazen tam tersi bir sonuç verir.

Saldırganlığın Öğrenilmesi

- 1. Saldırganlık Doğuştandır:

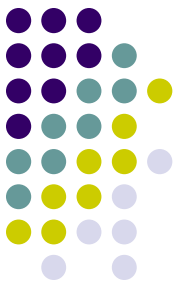
Freud, McDougal ve Lorenz

Freud'a göre saldırgan davranış bir şekilde ifade edilmediği takdirde de bir tür enerji olarak insanın içinde kalır ve çeşitli davranış bozukluklarına yol açar.

Saldırganlık hiç bir zaman ortadan kaldırılamaz, ancak spor, bilim, sanat gibi alanlara kaydırılabilir.

İnsanda temel iki dürtü vardır: **yapıcı cinsel enerji (libido)** ve **yıkıcı saldırganlık enerjisi (thanatos)**.

Saldırganlık enerjisi de içe ve dışa dönük olabilir.

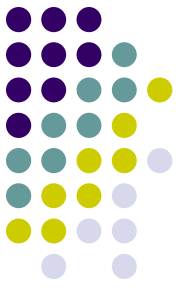
Saldırganlığın Öğrenilmesi

- 2.Saldırganlık Öğrenilir

Deney:

1. Filmde bir grup çocuk büyük bir oyuncak bebeğe saldırmaktadır.
2. Filmde yetişkinler bir bebeğe saldırgan davranışta bulunmaktadırlar.
3. Filmde ise büyük ve küçüklerin saldırgan davranışı yoktur.

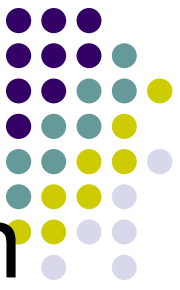
Saldırganlığın Öğrenilmesi

- Sosyalleşme sürecinde kişiler hangi davranışların saldırganlık sayılıp hangilerinin sayılmayacağını, kimlere saldırıp kimlere saldırılmayacağını, hangi durumlarda saldırıp hangi durumlarda saldırmayacaklarını vs öğrenmektedirler.
- Yani toplumsallaşma insanlara hiç saldırmamayı değil saldırganlığın uygun yer ve zamanını öğretmektedir.

Saldırganlığın Öğrenilmesi

- Öğrenmeyi sağlayan süreçlerden birisi taklit diğeri de pekiştirmedir.
- Ödüllendirilen saldırgan davranış tekrarlanacak, cezalandırılardan uzak durulacaktır.

Saldırganlık Özendiricileri

- Saldırganlıkla birlikte düzenli olarak bir arada gözükken ya da gösterilen bir özendirici (örneğin, bir nesne) klasik koşullandırma gibi saldırı için bir ipucu şeklinde algılanır, çağrışım yapar. Silahlar, saldırganlıkla yüklü kelimeler (“cezalandır”, “vur”, “patlat” gibi), sınıftaki bir zorba, ya da bir polis memuru bu özelliği kazanabilir. Araştırmalarda saldırganlık çağrıştıran söz, kişi, nesnelere muhatap olan kimselerde saldırgan davranış daha fazla görülmüştür.
- Futbol statlarındaki “Ölmeye ölmeye ölmeye geldik, ... buraya gömmeye geldik”, “Die for you (senin için ölürüm)”, “ölümüne kadar” gibi slogan ya da pankartlar; gazetelerdeki “Fener’in silahı”, “Cim bomun bombası”, “Beşiktaş’ın kara boğası”, “Cimbom’da Kılıçlar Çekildi” gibi başlıklar birer saldırganlık özendiricisidir.

Saldırganlık Türleri

Zevk İçin Saldırganlık: Bazen insanlar yalnızca zevk aldıkları için saldırgan davranışlar sergilerler. Usal ve Aslan'a göre bu davranış insanın doğal yapısından kaynaklanmaktadır ve çevrede değişiklik gereksiniminden doğmaktadır.

Turistleri rahatsız etmek, onlarla alay etmek, eğlence için onlara güçlük çıkarmak, laf atmak, işkence etmek, yaralamak ve hatta onları öldürmek.

Savunma İçin Saldırganlık: Kişilerin biyolojik, duygusal, düşünsel yapısını tehdit eden kişi ve nesnelere karşı bunları savunmak için yapılan saldırgan davranıştır. Toplumun sosyal, ekonomik, kültürel vs varlığını korumak için yaptığı saldırganlık da savunma amaçlıdır.

Saldırganlık Türleri

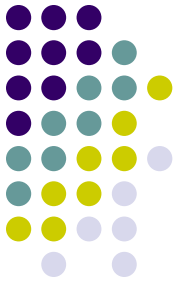

Bir Amaca Varmada Araç Olarak Saldırganlık: Öğrenme sonucu ortaya çıkmaktadır. Birey saldırgan olduğu zaman bazı şeyler elde ediyorsa bunların devamını sağlamak için saldırgan davranışını sürdürebilir. Kabadayılık, mafya. Toplumda yapılan kötülüklerin cezasız kalması sonucunda suçların artması bu tür saldırganlığın prim yapmasındandır. Gösteri yürüyüşlerinde, mitinglerde, linç girişimlerinde pek çok kişi kalabalığı fırsat bilip kişisel amaçlarını gerçekleştirmeye çalışabilir.

Kontrollü bunalım stratejisi: Yönetimlerin gerek içeride gerekse dışarıda kontrol edebileceği bunalım çıkararak elde etmek istediği amaca ulaşmaya çalışmaktadır. Bu anlayışta bazen krizler çözülmeyip sürüncemede bırakılmakta ama çözülüyor görüntüsü verilmektedir. Halk da böylece yönetime muhtaç hale gelmektedir.

Bu anlayış demokratik olmayan toplumlarda fazla, bazı demokratik ülkelerde de var.

Saldırganlık Türleri

Kültürel Bir Öge Olarak Saldırganlık: Bazı toplumlarda bazı saldırı çeşitleri doğru, doğal ve beğenilen bir davranış olarak kültürün bir parçası şeklinde ortaya çıkmaktadır.

Örneğin, mahallenin namusunun gençlerden sorulduğu bir toplumda gençler uygunsuz davranışta bulunanlara ceza vermekte kendilerini görevli görebileceklerdir. Töre cinayetleri, kan davaları.

Saldırganlık Türleri

Rahatsız edilme ve engellenme sonucu ortaya çıkan saldırganlık:

Başkaları tarafından rahatsız edilen insanlar rahatsız edenlere karşı saldırganlık duygusu içindedirler. Uyuyanı zorla uyandırmak, dinlenen bir insanı rahatsız etmek, ekonomik bunalım dönemleri.

Eğer bunalımın (rahatsızlığın) gerekçeleri haklıysa (örneğin, savaş hali), saldırganlık duygusu davranışa dönüşmeyebilir. Durakta otobüs bekleyen bir kimse gelen otobüsün durakta durmamasını otobüsün dolu olmasına bağlarsa kızmayabilir ancak otobüs boş ise kızar. Dolayısıyla engellenmede haklılık ve engelleyenin niyeti önemlidir. Eğer engelleyenin niyeti “üzüm yemek değil de bağcıyı dövmek” olarak algılanırsa saldırganlık duygusunun davranışa dönüşmesi kolaylaşır.

3 Üniversitelerde uygulamaya konulan başörtüsü yasağının sembol fotoğraflarından biri. Zeytinburnu İmam Hatip Lisesi'nde bir kız öğrencinin başından örtüsü alınıyor. **İbrahim Usta, 20 Nisan 2003**

Saldırganlık Türleri

**Psikolojik rahatsızlık
nedeniyle
saldırganlık:**

Akıl hastalarında bu tür
bir saldırganlık
görülebilir.

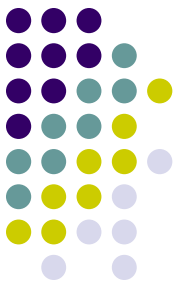

Doç. Dr. Turgut Göks

Saldırganlığın Önlenmesi ve Azaltılması

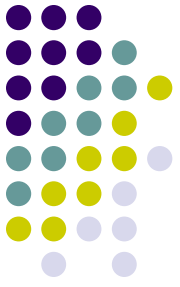

Freedman, Sears ve Carlsmith: bir kimsenin belli bir durumda saldırgan olup olmayacağı iki değişkene bağlıdır:

- O kişinin saldırgan içtepilerinin gücü
- O durumda saldırgan davranışlarda bulunmayı öğrenme derecesi.

Yani rahatsız edilmenin, engellenmenin ve zorlanmanın derecesi; kişinin, bunlara nasıl tepki verileceğine dair öğrendiği bilgi; ve içinde bulunulan durum kişinin saldırgan olup olmamasını da belirleyecektir.

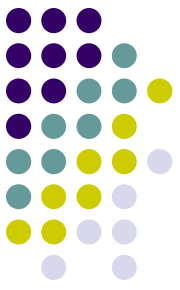
Saldırganlığın Önlenmesi ve Azaltılması

Genel önleyici olarak insanlara, engellenme ve saldırılara karşı saldırgan olmayan tepkiler verme yolları öğretilir.

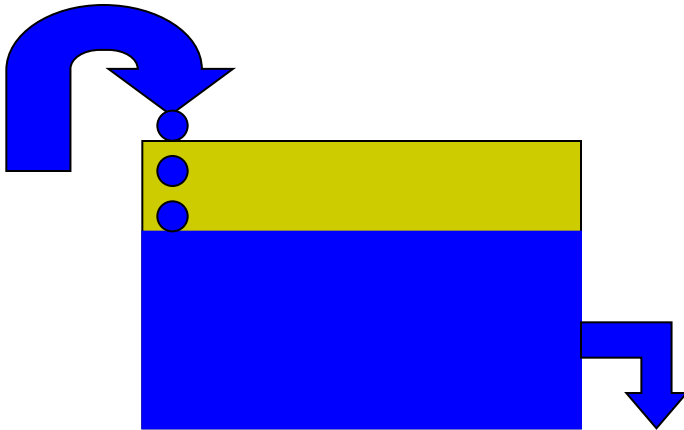
Bir çocuğa, acıkınca bağıırıp çağırma yerine ekmeğine bir şeyler sürüp yemesi öğretilir. Daha makro düzeyde Gandi'nin pasif direnişini örnek olarak verebiliriz.

Saldırganlığın Önlenmesi ve Azaltılması

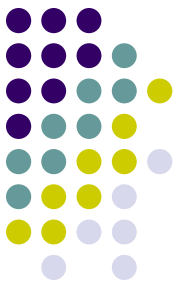

1. Boşalma (catharsis)

İlk temsilcisi Freud. Buna göre, tüm insanlarda saldırganlık enerjisi birikir ve bu uygun bir şekilde anlatım bulursa azalır. Bu görüşü destekleyen bulguların yanında bunun tam aksine saldırganlığı artırdığı şeklinde bulgular da vardır.

Saldırganlığın Önlenmesi ve Azaltılması

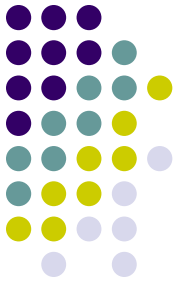

Kişiyi engelleyen, kızdıran kişiye bir başkasının saldırması kızan kişinin kızgınlığını da azaltmaktadır. Onu acı çekerken görmek kızdırılanın sinirlerini yatıştırılmaktadır.

Bunun yanında kızan kişiye saldırganlıkla ilgili mizahi fıkra anlatılıp karikatürlerin gösterilmesinin kişilerin saldırganlık enerjilerini boşalttığı görülmüştür.

Saldırganlığın Önlenmesi ve Azaltılması

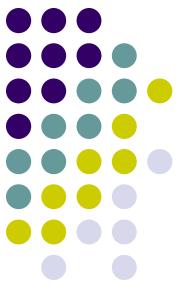

Saldırganlığın anlatım bulması genellikle sakin, kızmamış, barışçı insanlarda, boşalma görüşünün aksine, saldırganlığı artırmaktadır.

Boşalmanın gerçekleşmediği bir diğer durum ise kızdıran kimsenin asıl engelleyen neden olarak görülmemesidir. Kilitlenmiş bir trafikte acil bir randevu için takside iseniz taksiciye bağırmanız sorunu çözmez. Dolayısıyla saldırganlık asıl kızdıran nesneye ya da kişiye olmadıkça boşalma olmayacaktır.

Boşalmanın saldırganlığı azaltmasına karşı üçüncü bir engel ise olayın devam etmesi ve davranış ardışıklığının bulunmasıdır. Bu durumda da saldırganlık azalmayıp artmaktadır. Örneğin, bir kavgada dövüşme saldırganlığı azaltmayıp artıracaktır. Rakipte veya durumda bir değişiklik olmadığı sürece de boşalma olayı gerçekleşmeyecektir.

Saldırganlığın Önlenmesi ve Azaltılması

2. Cezalandırılma ve Misilleme Korkusu

Yaptığı saldırgan davranış sonucunda kişinin cezalandırılacağını bilmesi onu saldırgan davranıştan alıkoyacaktır. Bu açıdan suçluların kanundan kaçamayacağını ve yaptığının cezasını çekeceğini bilmesi önemlidir. Toplumda saldırganlar suçları oranında ceza çekmiyorlarsa bunun caydırıcılığı olmaz. Polis, saldırgan davranışından sonra ceza alacağını bilmesi onu fevrî hareketten alıkovar.

Suçlu suçundan vazgeçmiyor

Adalet Bakanı Cemil Çiçek, 23 Nisan 1999 tarihine kadar işlenen suçlarla ilgili olarak çıkartılan ve 2001'de dönemin Başbakanı Bülent Ecevit'in eşi Rahşan Hanım'ın önyak olmasıyla kamuoyunda 'Rahşan Affi' olarak da bilinen Şartlı Salıverilme Yasası'ndan, bugüne kadar 70 bin 804 kişinin yararlandığını açıkladı. Ancak bu kişilerden 3 bin 337'si yeniden suç işledikleri gerekçesiyle cezaevlerine geri döndü. Sadece 2006 yılı içinde 4 bin 756 suçlu aften yararlanarak serbest kaldı.

Onlar da aflu çıkmıştı

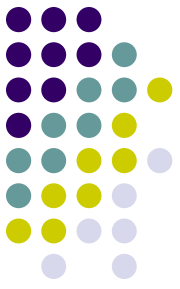

- Alpaslan Efe (37) 1995'te de 3 tecavüzdən 36 yıla mahkum oldu. 'Rahşan affi'nden yararlanıp geçen yıl serbest kalan Alpaslan Efe geçen eylülde İzmir'de diş hekimi Zekiye Gökşin'i muayenehanesinde tecavüz ettikten sonra boğarak öldürmekten tutuklandı.
- Savaş Tüblek ve üç arkadaşı 1998'de İstanbul'da anaokulu öğretmeni Serpil Yeşilyurt'u kaçırap tecavüz ettikten sonra öldürmüştü. Kısa süre sonra tutuklanan katiller 36'şar yıl hapse mahkum edilmişti. Rahşan affıyla geçen yıl serbest kalan Savaş Tüblek geçen temmuzda İstanbul'da bir kişiyi yaralayıp tekrar hapse girdi.

+ 18/11/2006

Posta Gazetesi

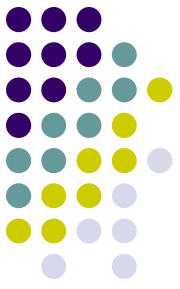
Saldırganlığın Önlenmesi ve Azaltılması

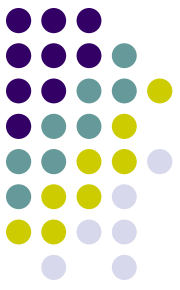
Misilleme korkusu da saldırganlığı azaltmaktadır. Misilleme ile ilgili olarak yapılan öğrenme-şok verme deneylerinde ilk olarak denekler iki gruba ayrılmış, önce soruyu soran öğretmen rolündekilere, öğrencilerin bilemediği durumlarda şok vermeleri söylenmiştir. İkinci durumda öğretmen öğrenci rollerinin sonra değiştirileceği söylenmiştir. Bu durumda öğretmenler daha az şok vermişlerdir. Deney zencilerle beyazlar arasında da yapılmış ve aynı sonuçlar alınmıştır. Yapılan deneylerde şu da görülmüştür: misilleme korkusu bazen açıktan saldırganlığı önlemekte ancak yakalanması ve cezalandırılması daha güç olan gizli bir saldırganlığa yol açabilmektedir. Örneğin, bürokrasideki sümen altı etme, evrakları geciktirme bu kapsamda düşünülebilir.

Cezalandırılma ve misilleme yöntemi bir dış kontrol yöntemidir ve geçicidir.

ASLA VAZGEÇME

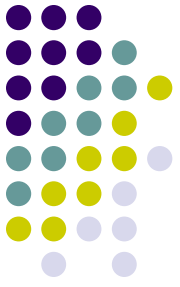
Saldırganlığın Önlenmesi ve Azaltılması

3. Öğrenilmiş Ket Vurma (Kendini Tutma)

Temelinde kişinin iç kontrolle saldırganlığı önlemesi yatmaktadır. Saldırganlık kaygısı ve saldırganlık suçluluğu saldırganlığa ket vurmanın temelindeki psikolojik olgudur. Buna göre saldırganlık davranışı göstermek üzere olan bir kimse kaygı duymaya ve sonuçta geri çekilmeye başlar. Saldırganlık dürtülerini bastırmada toplumsal sınıfların etkili olduğu görülmektedir. Alt sosyal sınıflarda yetişen kimselerin saldırganlık kaygısının düşük, orta sınıflarının ise yüksek olduğu görülmektedir.

Hedefin acı çekmesinin saldırganın saldırganlık davranışını artırıp artırmayacağı konusuna ise iki şekilde de cevap vermek mümkündür. Saldırgan hedefin acı çektiğini görünce kendisini onun yerine koyarak saldırganlıktan vaz geçebileceği gibi karşısındakinin acı çektiğini görmek kişinin saldırganlık duygularını kabartabilir de. Çünkü amacı hedefe acı vermektir.

Saldırganlığın Önlenmesi ve Azaltılması

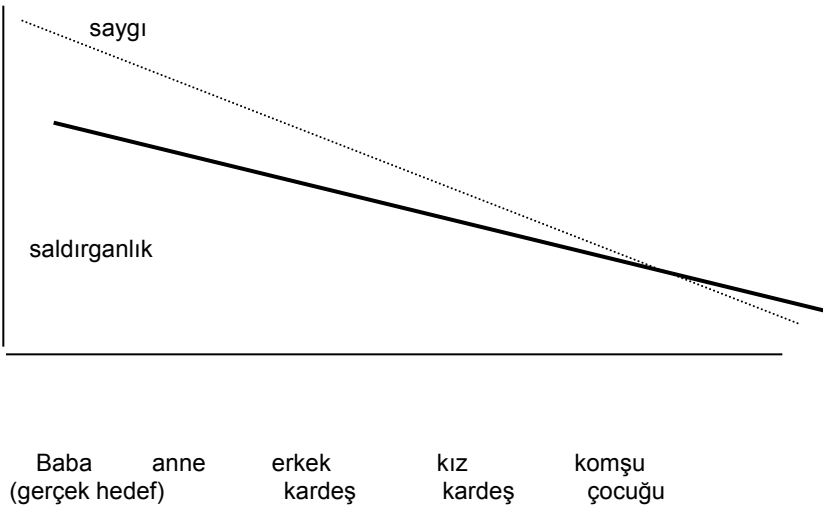
Uzakta bulunma (ya da uzakta hissetme), görmeme ve tanımama da saldırganlığı artırmaktadır. Milgram'ın itaat deneyi buna en güzel örnektir. Diğer bir deneyde de örneğin, sürücüleri kızdırma deneyi yapılmıştır. Araştırmacılar yeşil ışıkta fazlaca beklemişler ve arkadaki sürücünün kızıp korna çalmasını sağlamışlardır. Araştırmacıların arka camı bir perdeyle kapalı olduğu durumlarda sürücülerin %52'si korna çalarken, perde olmayıp öndeki sürücünün görüldüğü durumlarda ise %32'si korna çalmıştır.

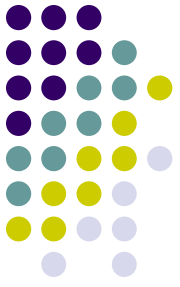
Saldırganlığın Önlenmesi ve Azaltılması

4. Yön Değiştirme

Saldırganın saldırganlığını kendisini engelleyene değil de başka bir hedefe yöneltmesidir. Bunun her iki taraftan da kaynaklanan nedenleri vardır. Engelleyen kimse çok güçlü, saygın, erişilemez vs olabilir, ya da engellenen kendinde engelleyen güce karşı koyma cesaretini bulamayabilir. Saldırganlığın yöneleceği hedef gerçek hedefe en yakın veya benzeyendir, yani onunla özdeşleştirilebilendir.

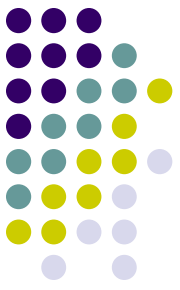
Saldırganlığın Önlenmesi ve Azaltılması

Edilgen-saldırgan kişilik durumunda ise kişi saldırganlığını “daha belirsiz, daha ince ve (daha) örtülü biçimlere sokmayı yeğler” Örneğin, bürokrasimizdeki “sümen altı etme” geleneği böyle bir saldırganlık çeşididir.

İlk bakışta fotoğrafta bir “sorun” görünmüyor: Irak’taki bir Amerikan askeri, yanına aldığı iki çocukla, neşeli bir “hatıra pozu” vermiş... Ama askerin çocuğun eline tutuşturduğu kartonu okuyunca, insanın kanı donuyor. Yazı İngilizce ve belli ki Iraklı çocuk, ne yazdığından haberdar bile değil.

Ama o kartonda “Çavuş Boudreault, babamı öldürdü ve sonra kızkardeşimi becerdi!” yazılı. Belli ki Çavuş Boudreault, fotoğrafta bize sırttan asker.

ABD Başkanı George W. Bush ve avanesinin “medeni dünya” adına yürüttüğü işgalden küçük bir “hatıra”!

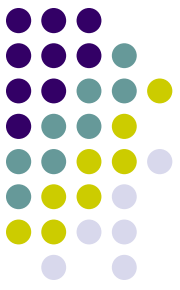

Saldırganlığın Önlenmesi ve Azaltılması

İnsanlar yön değiştirmeyi, engellenmeyle veya kendilerini rahatsız eden bir durumla ya da davranışla karşılaştıklarında yaparlar. Fakat bazen engelleyen ya da rahatsız edeni bulamayabilirler. Bu gibi durumlarda insanların en çok başvurduğu yollardan birisi bir **kurban bulmadır**.

Kurban bulma süreci genellikle sosyalleşme süreciyle birlikte oluşmaktadır.

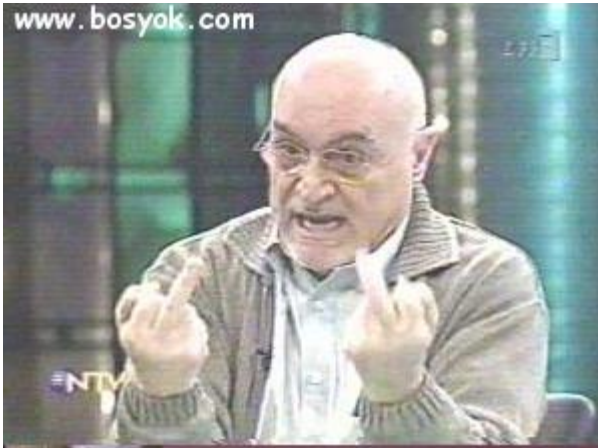
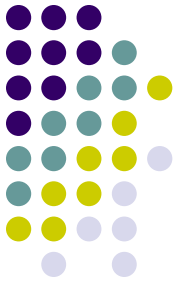
Toplumda şiddetin yöneldiği kesimler zayıf ve genelden farklı kimselerdir: azınlıklar, fakirler, zayıflar, çocuklar, kadınlar, vs. örneğin, bir ülkedeki ekonomik bunalımda toplumun geneline benzemeyen yabancı işçiler, dinsel azınlıklar hemen günah keçisi olarak görülmektedirler.

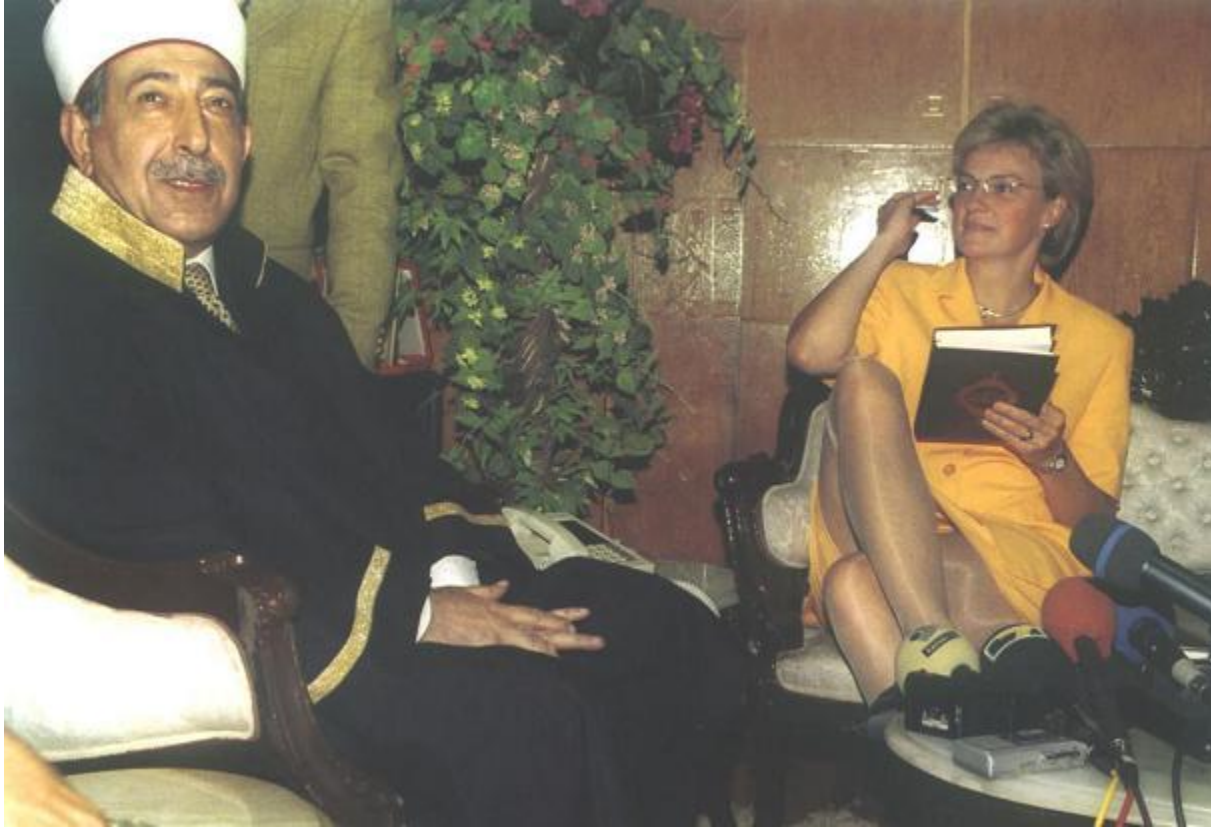
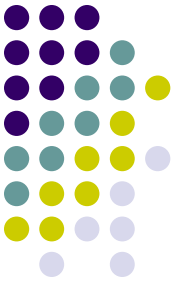

Saldırganlığın Önlenmesi ve Azaltılması

Reality TV'nin 9.3.2002 tarihli programında gösterilen lokanta mutfağı görüntüleri de saldırganlığın yön değiştirmesine birer örnektir. Burada çalışanlar yemeklerin içerisine tükürmekte, balgam çıkarmakta, kusmakta, burnunu temizlemekte ve hatta tabaklar üzerinde cinsel ilişkide bulunmaktadırlar.

Medyada Şiddet

İmambayıldı

Doç. Dr. Turgut Göksu

Afganistan Terörist Okulu

